

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ У МАЛОМУ БІЗНЕСІ

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконала:

студентка 4 курсу групи 472

заочної форми навчання

спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»

Витвицька Ярина Степанівна _____

Керівник:

доцент кафедри фінансів і кредиту

Ткач Євген Вікторович _____

*До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № 14 від «27» травня 2025 р.*

*Завідувач кафедри фінансів і кредиту
проф. Нікіфоров П.О.*

АНОТАЦІЯ

Витвицька Ярина Степанівна. Формування та використання фінансових ресурсів у малому бізнесі. Рукопис. Дипломна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2025.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретичних засад, особливостей формування та ефективного використання фінансових ресурсів у малому бізнесі. У роботі розкрито сутність фінансових ресурсів, охарактеризовано їхні джерела, а також проаналізовано особливості управління фінансами малих підприємств в умовах ринкової економіки, здійснено оцінку структури капіталу, показників рентабельності та ліквідності. Розроблено практичні рекомендації щодо удосконалення процесів формування та використання фінансових ресурсів з метою підвищення фінансової стійкості та ефективності діяльності малого підприємства. Робота має прикладне значення та може бути використана для поліпшення фінансового менеджменту в малому бізнесі.

Ключові слова: фінанси, фінансові ресурси, управління фінансовими ресурсами, капітал, дохід, прибуток.

ABSTRACT

Vytvytska Yaryna Stepanivna. Formation and use of financial resources in small business. Manuscript. Diploma work for the first (bachelor's) level of higher education in the specialty 072 - Finance, banking and insurance. Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2025.

The qualification work is devoted to the study of theoretical foundations, features of the formation and effective use of financial resources in small business. The work reveals the essence of financial resources, characterizes their sources, and also analyzes the features of financial management of small enterprises in a market economy, assessment the capital structure, profitability and liquidity indicators was carried out. Practical recommendations were developed for improving the processes of formation and use of financial resources in order to increase the financial stability and efficiency of small business activities. The work has applied significance and can be used to improve financial management in small business.

Keywords: finance, financial resources, financial resources management, capital, income, profit.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання чужих ідей, результатів і текстів наукових досліджень мають посилання на відповідне джерело.

_____ Я.С. Витвицька

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ	6
1.1. Сутність та роль фінансових ресурсів у діяльності малих підприємств	6
1.2. Джерела формування фінансових ресурсів малого бізнесу	8
1.3. Особливості управління фінансовими ресурсами в умовах ринкової економіки	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ (НА МАТЕРІАЛАХ ТОВ «БУД- ОБНОВА»).....	21
2.1. Організаційна та фінансово-економічна характеристика підприємства ТОВ «БУД-ОБНОВА».....	21
2.2. Аналіз фінансового стану та стратегій фінансування суб'єкта господарювання (на матеріалах ТОВ «БУД-ОБНОВА»)	25
2.3. Аналітична оцінка ефективності фінансового забезпечення діяльності суб'єкта господарювання.....	33
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ТА НАПРЯМІВ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ У МАЛОМУ БІЗНЕСІ.....	37
3.1. Напрями оптимізації структури фінансових ресурсів малого підприємства	37
3.2. Пропозиції щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «БУД-ОБНОВА»	40
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	48
ДОДАТКИ.....	54

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена важливою роллю цього сектору у забезпеченні сталого економічного розвитку, створенні нових робочих місць, зростанні підприємницької активності та підвищенні конкурентоспроможності національної економіки. Малий бізнес є одним із ключових драйверів інновацій, гнучкої адаптації до ринкових умов і розвитку локальних економік, однак ефективність його функціонування значною мірою залежить від здатності формувати та раціонально використовувати фінансові ресурси. У сучасних умовах економічної нестабільності, посиленої конкуренції, високих фінансових ризиків та обмеженого доступу до зовнішніх джерел фінансування питання фінансового забезпечення малого бізнесу набуває особливої гостроти.

Оцінка сучасного стану проблеми засвідчує, що більшість малих підприємств стикаються з труднощами у залученні капіталу, обмеженими власними фінансовими можливостями, високими ставками за кредитами, складними умовами фінансових інструментів та нестачею підтримки з боку фінансових інституцій. У свою чергу, перешкоджає розширенню виробництва, впровадженню інновацій, модернізації основних засобів і підвищенню продуктивності праці. Низький рівень фінансової грамотності, недосконалість нормативно-правової бази та відсутність дієвих механізмів державної підтримки поглиблюють проблему неефективного управління фінансовими потоками в малому бізнесі.

У науковій літературі питання формування та використання фінансових ресурсів малого бізнесу активно досліджуються як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Вчені розглядають фінансові ресурси як ключовий інструмент забезпечення економічної стабільності та інвестиційної привабливості підприємств. У роботах таких авторів, як З.С. Варналій, М.Я. Коробов, О.Д. Василик, акцентується увага на необхідності вдосконалення фінансової стратегії підприємств, підвищення ефективності бюджетування, оптимізації структури капіталу, а також створення умов для поліпшення доступу

до фінансових ресурсів. Зарубіжні дослідники, зокрема П. Дракер, Дж. Шумпетер, С. Брукс, зосереджуються на ролі венчурного капіталу, фінансової підтримки інновацій та розвитку фінансових екосистем для малого бізнесу. Питання сутності фінансових ресурсів, шляхи їх формування та напрями використання досліджували у своїх працях також Найчук-Хрущ М. Б., Щур, Т., Бебих А. В. та інші.

Доцільність проведення подальших наукових досліджень у цій сфері зумовлена необхідністю пошуку ефективних інструментів фінансового менеджменту, адаптованих до умов малого підприємництва, а також розробки практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів формування і використання фінансових ресурсів. Удосконалення теоретичних підходів і вироблення на цій основі прикладних моделей дасть змогу підвищити фінансову стабільність підприємств, сприятиме зростанню їх прибутковості та інвестиційної привабливості. У даному контексті дослідження проблеми є актуальним як з наукової, так і з практичної точки зору, оскільки відповідає потребам реального сектору економіки та стратегічним завданням державної економічної політики.

Метою даної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів процесу формування та ефективного використання фінансових ресурсів малого бізнесу у сучасних умовах господарювання.

Відповідно до поставленої мети слід запропонувати наступні завдання:

- визначити сутність та роль фінансових ресурсів малого бізнесу;
- розглянути джерела формування фінансових ресурсів малого бізнесу;
- дослідити особливості управління фінансовими ресурсами в умовах ринкової економіки;
- навести організаційну та фінансово-економічну характеристику підприємства;
- зробити аналіз фінансового стану та стратегій фінансування суб'єкта господарювання;
- дослідити аналітичну оцінку ефективності фінансового забезпечення

діяльності суб'єкта господарювання;

- представити напрями оптимізації структури фінансових ресурсів малого підприємства;

- надати пропозиції щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів на підприємстві.

Об'єктом дослідження є фінансові ресурси малих підприємств.

Предметом дослідження є система відносин щодо формування та використання фінансових ресурсів у малому бізнесі.

Методологічна база дослідження. У дослідженні формування та використання фінансових ресурсів у малому бізнесі застосовуються як загальнонаукові, так і спеціалізовані економічні методи. До загальнонаукових методів належать логічний підхід, який дозволяє послідовно будувати теоретичні положення; індукція та дедукція, що забезпечують виведення загальних закономірностей із конкретних фактів і навпаки; метод руху від абстрактного до конкретного, який допомагає деталізувати і конкретизувати наукові положення; а також аналіз і синтез, що дають змогу розчленувати об'єкт дослідження на складові частини та поєднати отримані результати в цілісну систему знань. Специфічні методи економічного дослідження включають статистичні прийоми, які застосовуються для збору, обробки і інтерпретації кількісних даних, що забезпечує обґрунтованість висновків і рекомендацій у сфері фінансового управління малими підприємствами.

Інформаційна база дослідження: джерела, зокрема науково-теоретичні та освітні публікації, офіційні статистичні дані, а також фінансова документація окремих підприємств, яка відображає реальний стан їхньої господарської діяльності.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Робота викладена на 55 сторінок, містить 5 таблиць, 6 рисунків, 2 додатків. Список використаних джерел містить 46 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

1.1. Сутність та роль фінансових ресурсів у діяльності малих підприємств

Процес накопичення та застосування фінансових ресурсів на підприємстві є нерозривно пов'язаним із загальною фінансовою діяльністю організації. Ефективне управління цими ресурсами потребує чітко сформованої фінансової стратегії як на рівні самого підприємства, так і в межах державної економічної політики. У структурі управління підприємством фінансові ресурси відіграють ключову роль, адже саме від рівня їх організації залежать стабільність виробництва, платоспроможність, прибутковість і фінансова стійкість підприємства. Переважно формування фінансових ресурсів відбувається в процесі виробничої діяльності, коли створюється нова вартість і відбувається перенесення раніше вкладених ресурсів. Однак реальний процес формування цих ресурсів активізується лише на другому етапі суспільного відтворення. Для глибшого розуміння сутності фінансових ресурсів підприємства необхідно проаналізувати наукові підходи до їх трактування, запропоновані різними дослідниками [10].

У науковій літературі існує низка різних підходів до визначення поняття «фінансові ресурси підприємства». Так, наприклад, А. Поддєрьогін, М. Білик та Л. Буряк у своєму навчальному посібнику розглядають фінансові ресурси як сукупність грошових коштів, що перебувають у розпорядженні підприємства, включаючи як цільові фонди, так і вільні кошти, які спрямовуються на покриття поточних витрат [32, с. 65-67].

Іншу інтерпретацію пропонує Н.О. Рибалко, яка визначає фінансові ресурси як систему активів, сформовану з різноманітних внутрішніх і зовнішніх джерел. Активи належать підприємству або перебувають у його тимчасовому користуванні та призначені для виконання фінансових зобов'язань і

забезпечення безперервної роботи підприємства [35, с. 28-30].

Г.Л. Партин і А.Г. Загородній наголошують на тому, що фінансові ресурси охоплюють централізовані та децентралізовані грошові потоки, які слугують основою для економічного та соціального розвитку суб'єктів господарювання [30, с. 45-48].

О.Д. Василик, своєю чергою, тлумачить фінансові ресурси як результат грошових надходжень і накопичень, що формуються в процесі первинного та вторинного розподілу валового внутрішнього продукту. Вони акумулюються у фондах, які забезпечують безперервність відтворювальних процесів і задовольняють суспільні потреби [6, с. 89-91].

Іншої позиції дотримується М.Я. Коробов, який розглядає фінансові ресурси підприємства як комбінацію власних і залучених коштів цільового призначення. Вони виникають у процесі розподілу національного багатства, ВВП та національного доходу, і використовуються для реалізації статутної діяльності підприємства [1, с. 90-91].

Наявність стабільного фінансового підґрунтя забезпечує старт і підтримку господарської діяльності підприємства. Саме в рамках цієї діяльності фінансові ресурси трансформуються, набуваючи різних форм – від фінансування придбання необоротних активів до забезпечення обігових коштів. Таким чином, фінансові ресурси демонструють свою динамічну природу, переходячи з грошової форми в матеріальні активи підприємства.

Малий бізнес являє собою форму підприємницької діяльності, що вирізняється обмеженим масштабом операцій, відносно невеликим обсягом виробництва і продажів, невеликою кількістю персоналу та обмеженими фінансовими ресурсами. Даний сектор може функціонувати у вигляді приватного підприємництва, сімейного бізнесу чи малих компаній з обмеженою відповідальністю. Як зазначають В.Г. Яременко і Н.М. Салманов, малі підприємства мають стратегічне значення для національної економіки, оскільки вони генерують нові робочі місця, посилюють конкуренцію, стимулюють інновації та сприяють соціально-економічному розвитку локальних громад [46,

с. 158–162].

Фінанси малого бізнесу являють собою систему грошових ресурсів, які підтримують функціонування, розвиток і відтворення економічної діяльності малого підприємства. Вони включають не лише самі грошові фонди, а й способи їх утворення, управління та цільового використання в межах діяльності конкретного суб'єкта підприємництва [5, с. 72].

Однією з визначальних переваг малого бізнесу є його здатність до оперативної адаптації. Завдяки своїй структурній гнучкості, малі підприємства можуть швидко реагувати на ринкові зміни, впроваджуючи нові продукти чи послуги відповідно до актуальних потреб споживачів. У контексті динамічних технологічних і економічних змін це забезпечує їм високу конкурентоспроможність [45, с. 885–887].

Часто саме малі підприємства стають джерелом новаторських рішень і нестандартних підходів, які через масштаб і бюрократію можуть бути недоступними для великих корпорацій.

Щодо фінансового забезпечення, малий бізнес зазвичай покладається на особисті кошти власників, кредити, гранти або підтримку з боку родини й друзів. Доступ до капіталу залишається одним із ключових викликів у цьому секторі. Проте в багатьох країнах держава розробляє та реалізує програми підтримки малого бізнесу, які включають субсидії, податкові пільги та пільгове кредитування, що сприяють його стабільності та розвитку.

Отже, фінансові ресурси є основою ефективної діяльності підприємства, оскільки забезпечують його стабільність, прибутковість і розвиток. Вони формуються переважно в межах виробничого процесу, мають різні джерела походження та способи використання, а їх грамотне управління є ключовим фактором успішного функціонування малого бізнесу, який, попри обмежені можливості, демонструє високу гнучкість, інноваційність і стратегічне значення для економіки.

1.2. Джерела формування фінансових ресурсів малого бізнесу

С. Гончаренко розглядає фінансове забезпечення як одну з ключових складових фінансового механізму підприємства, що охоплює не лише управління фінансовими потоками, а й поєднує в собі різноманітні інструменти – від планування та прогнозування до встановлення фінансових нормативів, лімітів і резервів [9, с. 160].

На думку О.В. Третьякової, фінансове забезпечення є інтегрованою системою фінансових відносин, яка реалізується через відповідні форми, методи та інструменти під час процесів акумулювання й розподілу фінансових ресурсів відповідно до поставлених цілей [43, с. 16].

У роботах О. Гуцалюк та О. Коцюрби фінансове забезпечення малих підприємств трактується як комплекс заходів організаційного, правового та економічного характеру, що включає кредитно-грошові, податкові та бюджетні важелі, спрямовані на стимулювання підприємницької активності та створення належних умов для формування фінансових ресурсів, необхідних для реалізації цілей підприємства з урахуванням його розвитку в умовах конкуренції [9, с. 140].

М.Я. Коробов розглядає фінансові ресурси як спеціалізовані грошові фонди, які мають цільове призначення та формуються в процесі розподілу й перерозподілу національного багатства, суспільного продукту й доходу. Ресурси спрямовуються на досягнення завдань, передбачених статутною діяльністю підприємства [18, с. 56].

На думку І.В. Морозенка, фінансові ресурси – це грошові кошти, які підприємство отримує з різних джерел і вводить у фінансово-господарський обіг для реалізації як поточних, так і інвестиційних цілей з метою отримання економічної вигоди [27, с. 116].

З.С. Варналій, досліджуючи фінансування малого бізнесу, визначає фінансові ресурси як базу фінансової системи підприємства. Вони акумулюються у вигляді грошових фондів, необхідних для виробничого процесу та його відтворення. Також підкреслюється важливість різноманітних механізмів формування та використання цих коштів [5, с. 72].

Фінансові ресурси суб'єктів малого бізнесу не лише забезпечують їхню

операційну діяльність, а й істотно впливають на фінансову систему держави. Взаємозв'язки між державою та малими підприємствами проявляються у вигляді сплати податків і зборів, а також через отримання субсидій, державної підтримки чи стимулюючих заходів [21].

За способом походження фінансові ресурси малого бізнесу традиційно поділяють на три основні категорії: власні, позикові та залучені. Д.І. Коваленко, Т.О. Гриненко, З.С. Варналій [5] пропонує розширену класифікацію цих ресурсів, додаючи специфіку до кожної з категорій, що детально представлено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Склад фінансових ресурсів малих підприємств

Доходи та надходження, які утворюються за рахунок власних та прирівняних коштів	Кошти, які мобілізуються на фінансовому ринку	Надходження коштів від фінансово-банківської системи у порядку перерозподілу
1	2	3
До основних джерел формування фінансових надходжень підприємства належать: прибуток, отриманий від основної господарської діяльності; доходи, пов'язані з реалізацією науково-дослідних і конструкторських проєктів; результати фінансових операцій; прибуток від виконання будівельно-монтажних робіт власними силами; інші види господарських доходів. Додатковими джерелами є амортизаційні нарахування, виручка від реалізації вибулого майна, доходи від непоточних зобов'язань, цільові грошові надходження (зокрема за надання соціальних послуг), внутрішні резерви, активізовані в будівництві, а також пайові та інші внески працівників підприємства..	Реалізація акцій, облігацій та інших цінних паперів власної емісії, а також залучення інвестицій шляхом отримання кредитних ресурсів.	Кошти, залучені на умовах пайової участі; страхові виплати у зв'язку з настанням страхових випадків; фінансування, отримане від об'єднань підприємств, таких як концерни чи асоціації; доходи у вигляді дивідендів і відсотків від цінних паперів сторонніх емітентів; державні субсидії та інші форми фінансового забезпечення.

Джерело: [16, с. 26].

Щодо специфіки фінансового забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу, варто виокремити основні джерела фінансування, які можна розглядати узагальнено: власні кошти підприємства (самофінансування); кредити;

інвестиції з державних програм; кошти міжнародних організацій і фондів, що спеціалізуються на підтримці малого та середнього бізнесу; фінансування з боку приватних інвесторів.

Даний перелік, без сумніву, не є вичерпним і може бути доповнений або змінений шляхом впровадження нових форм фінансування або комбінування вже існуючих джерел. Важливо враховувати, що можливості залучення фінансових ресурсів значною мірою залежать від поточного стану економіки країни та світових тенденцій. Дослідження [29, с. 11] свідчать, що вибір інструментів фінансування тісно пов'язаний зі стадією життєвого циклу малого чи середнього підприємства.

Однією з ключових проблем, що торкається як малих, так і великих підприємств, є обмежений доступ до фінансових ресурсів. Тому правильний і виважений підбір джерел фінансування з урахуванням внутрішніх і зовнішніх обмежень є надзвичайно важливим для ефективного управління та сталого розвитку бізнесу [29, с. 12-15].

У процесі формування фінансових ресурсів підприємства чітко проявляється їхня ключова характеристика – здатність до мобілізації. Джерела надходження цих ресурсів умовно представлені у Додатку А.

Джерела формування фінансових ресурсів малого бізнесу можуть бути різноманітні і включають (рис. 1.1).

Власні кошти засновників або власників малого підприємства становлять одне з базових джерел формування його фінансових ресурсів. Ці фінансові вкладення можуть бути здійснені як у грошовій формі, так і у вигляді матеріальних активів – обладнання, приміщень, сировини тощо – і спрямовані на започаткування нового бізнесу або розширення вже існуючої підприємницької діяльності.

Власні інвестиції є проявом готовності підприємця йти на фінансовий ризик задля реалізації своєї ідеї, що часто відіграє ключову роль у перших етапах становлення бізнесу.

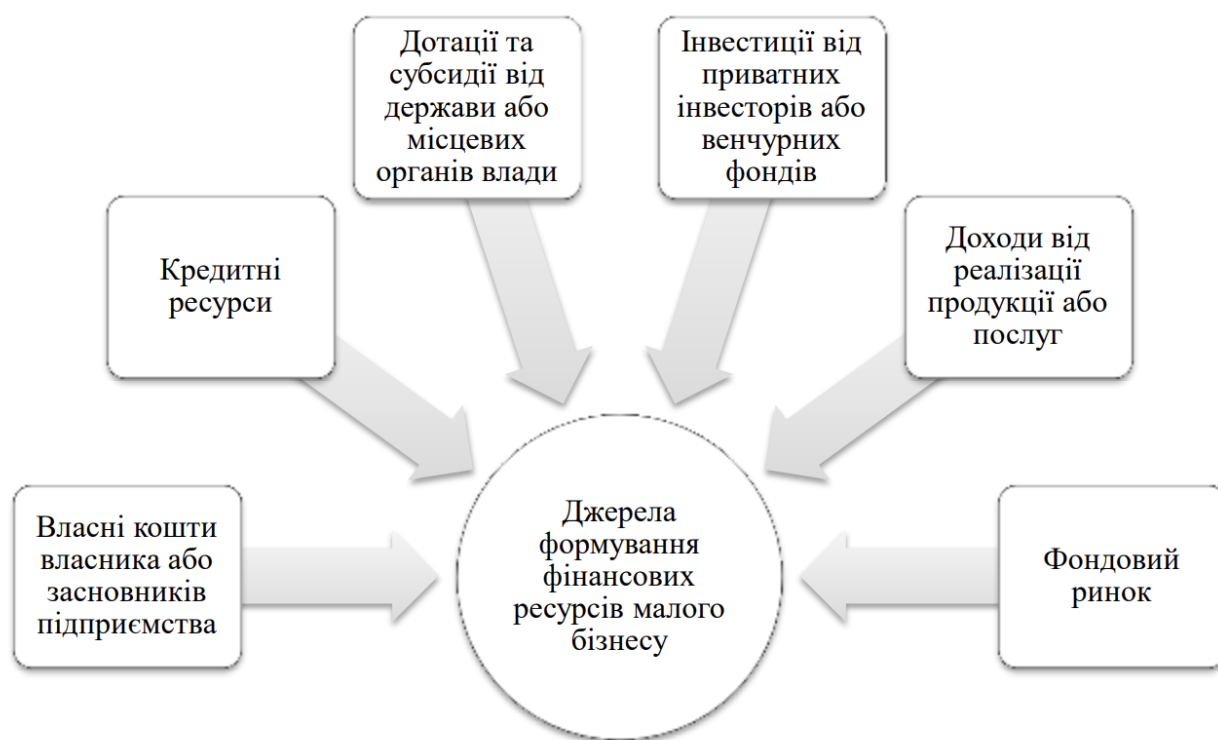

Рисунок 1.1. Джерела формування фінансових ресурсів малого бізнесу
Джерело: [44, с. 9].

Залучення власного капіталу свідчить про віру засновника в успішність проєкту, а також демонструє його зацікавленість у досягненні довготривалих результатів. Така впевненість і відповідальність можуть стати важливим аргументом для потенційних інвесторів або кредиторів, сигналізуючи їм про стабільність, надійність та серйозність намірів власника бізнесу. Власні кошти дозволяють уникнути навантаження, пов'язаного з обслуговуванням зовнішніх позик, тобто дають змогу уникнути сплати високих процентів за кредити, зменшити залежність від зовнішніх фінансових інституцій та зберегти більшу свободу у прийнятті стратегічних управлінських рішень.

Попри очевидні переваги, залучення власного капіталу не завжди є простою задачею. Особливо це стосується початкових етапів, коли підприємець ще не має значних накопичень або власного майна для фінансування. Проте, використання саме власних коштів створює надійну основу для формування фінансової стійкості малого підприємства та його успішного розвитку.

Ще одним важливим джерелом фінансування малих підприємств є

кредитні ресурси. Банки, спеціалізовані фінансові установи або навіть приватні особи можуть надавати підприємствам позики, які допомагають покрити поточні потреби: від придбання інвентарю та сировини до виплати заробітної плати працівникам чи фінансування непередбачених витрат. Доступ до кредитування особливо важливий для підприємств, які перебувають на стадії запуску або активно розширюються, адже він дозволяє оперативно збільшити обсяги робочого капіталу, втілювати інвестиційні проєкти та швидше реагувати на зміну ринкових умов [8, с. 13-16].

Успішне використання кредитних коштів може стати поштовхом до масштабування бізнесу та зростання його конкурентоспроможності. Водночас необхідно враховувати й потенційні ризики, які супроводжують таке фінансування. Серед них – високі відсоткові ставки, ймовірність непогашення боргу та фінансове навантаження, пов'язане з регулярними платежами. Тому перш ніж отримувати кредит, малому підприємству слід ретельно проаналізувати свою потребу в залучених коштах, оцінити фінансову спроможність повертати позичене і визначити найбільш доцільні умови кредитування [4, с. 28–31].

Дотації та субсидії, що надаються державою або місцевими органами влади, виступають важливим джерелом фінансування малого бізнесу. Такі форми фінансової підтримки мають на меті стимулювання розвитку підприємництва, підвищення його конкурентоспроможності та забезпечення стійкості в умовах ринкової економіки. Дотації та субсидії можуть бути адресними й цільовими, а також покривати окремі витрати, пов'язані з виробництвом, модернізацією, впровадженням інновацій, підвищенням кваліфікації працівників, розвитком експорту чи екологічною трансформацією підприємств.

Завдяки такій допомозі малий бізнес отримує можливість знизити власні фінансові витрати, зменшити податкове навантаження або отримати доступ до додаткових фінансових і нефінансових ресурсів. Залучення бюджетної підтримки особливо актуальне у складних економічних умовах або в періоди

економічної нестабільності, коли інші джерела фінансування є недоступними або надто ризикованими. Разом із тим ефективне використання державних дотацій вимагає відповідального підходу до планування і звітності, дотримання вимог програм фінансування та цільового призначення коштів [7, с. 135–138].

Іншим важливим джерелом фінансової підтримки малого бізнесу є інвестиції від приватних інвесторів або венчурних фондів. Особливо актуальними вони є для підприємств, що працюють у сфері інновацій, інформаційних технологій, біотехнологій та інших високотехнологічних галузей. Приватні інвестори зазвичай вкладають кошти в обмін на частку в капіталі підприємства, очікуючи прибутків від майбутнього зростання вартості бізнесу. Такі інвестиції дозволяють малим підприємствам отримати необхідний стартовий капітал для виведення продукту на ринок, розширення команди, маркетингу, налагодження виробництва або входження до нових ринків.

Крім фінансів, приватні інвестори часто приносять із собою практичний досвід, бізнес-експертизу, а також розвинуту мережу контактів, що може стати додатковим ресурсом для розвитку підприємства. Водночас, щоб отримати підтримку від приватного інвестора або венчурного фонду, підприємству необхідно професійно підготувати бізнес-план, чітко визначити цілі та перспективи зростання, продемонструвати потенціал прибутковості й оцінити ризики. Важливим елементом є розробка фінансової стратегії, що дозволяє ефективно управляти залученими ресурсами, знижувати витрати та підвищувати рентабельність бізнесу [11].

Доходи від реалізації продукції або послуг становлять ключове джерело фінансування для більшості малих підприємств. Надходження, які генерує основна діяльність підприємства, і які можуть бути реінвестовані в його розвиток. Такі доходи забезпечують можливість фінансувати повсякденну операційну діяльність, закупівлю сировини, оплату праці, оновлення обладнання, а також відкривають шлях до довгострокових стратегічних змін. Успішний продаж продукції або послуг дає змогу підприємству підтримувати свою платоспроможність, будувати фінансову стабільність, а в перспективі –

розширювати асортимент, підвищувати якість та впроваджувати нові рішення, що відповідають ринковим потребам [2].

Ефективне управління доходами від реалізації продукції або послуг є ключовим фактором, що забезпечує стабільність фінансового стану підприємства та створює передумови для його подальшого зростання. Для цього підприємство повинно систематично аналізувати ринкові тенденції, уважно відстежувати зміни у споживчому попиті та поведінку конкурентів. Такий аналіз дозволяє вчасно реагувати на нові виклики та можливості, адаптуючи пропозицію під потреби ринку. Важливо також постійно вдосконалювати асортимент продукції або якість наданих послуг, впроваджувати інновації, які підвищують конкурентоспроможність підприємства. Збереження стабільного потоку доходів залежить від здатності компанії задовольняти вимоги споживачів і ефективно конкурувати на ринку, що, у свою чергу, забезпечує фінансову стійкість і можливість розширювати бізнес [23].

Окрім традиційних джерел доходів, підприємство може залучати фінансові ресурси шляхом випуску цінних паперів. Зокрема, випуск акцій дає можливість залучити інвесторів, які готові придбати частку у власності підприємства. Дозволяє підприємству отримати необхідний капітал без обов'язку повертати його у визначені строки, що характерно для кредитів чи позик. Водночас акціонери, які купують акції, отримують права на участь у прийнятті ключових управлінських рішень та право на частку прибутку у вигляді дивідендів. Такий спосіб фінансування часто використовується для розширення бізнесу, розвитку нових проектів або модернізації виробництва.

Ще одним інструментом залучення капіталу є випуск облігацій, які є борговими цінними паперами. Метод дозволяє підприємству отримати кредитні ресурси на певний термін із зобов'язанням повернути основну суму позики після завершення строку облігаційного зобов'язання. Відмінністю цього способу є те, що підприємство не втрачає контроль над управлінням, адже власники облігацій не мають права голосу у прийнятті корпоративних рішень. Облігації часто привабливі для компаній, які потребують значного фінансування, але прагнуть

зберегти повний контроль над діяльністю підприємства. Проте, необхідність регулярної виплати відсотків за облігаціями та повернення основної суми є фінансовим навантаженням, яке підприємство повинно ретельно планувати у своїй фінансовій стратегії [31, с. 139-142].

Таким чином, грамотне управління доходами від реалізації продукції чи послуг разом із правильно вибраними інструментами залучення фінансування – такими як випуск акцій чи облігацій – створює комплексний підхід до забезпечення стабільного розвитку та конкурентоспроможності підприємства на ринку.

1.3. Особливості управління фінансовими ресурсами в умовах ринкової економіки

Ефективне управління капітальною структурою є фундаментальним чинником забезпечення стабільного функціонування підприємства та його подальшого розвитку. Рівень фінансової стійкості організації свідчить про ступінь її самостійності від зовнішнього фінансування, зокрема залежності від кредиторів, інвесторів та інших джерел. Водночас це є показником як поточного, так і прогнозованого фінансового стану компанії.

Однією з найскладніших задач у системі фінансового менеджменту є аналіз капітальної структури (рис. 1.2). Ідеальним вважається таке співвідношення між власними та позиковими коштами, яке дозволяє досягти збалансованого рівня між фінансовою рентабельністю і стабільністю, водночас максимізуючи ринкову вартість бізнесу.

Капітал виступає ключовим джерелом забезпечення господарської діяльності підприємства, формуючись за рахунок вкладів власників та спрямовується на досягнення управлінських цілей за допомогою фінансових ресурсів. Власний капітал виступає не лише джерелом фінансування, а й важливою ланкою взаємодії між бізнесом і його засновниками, дозволяючи зрівноважити особисті інтереси учасників з корпоративними цілями.

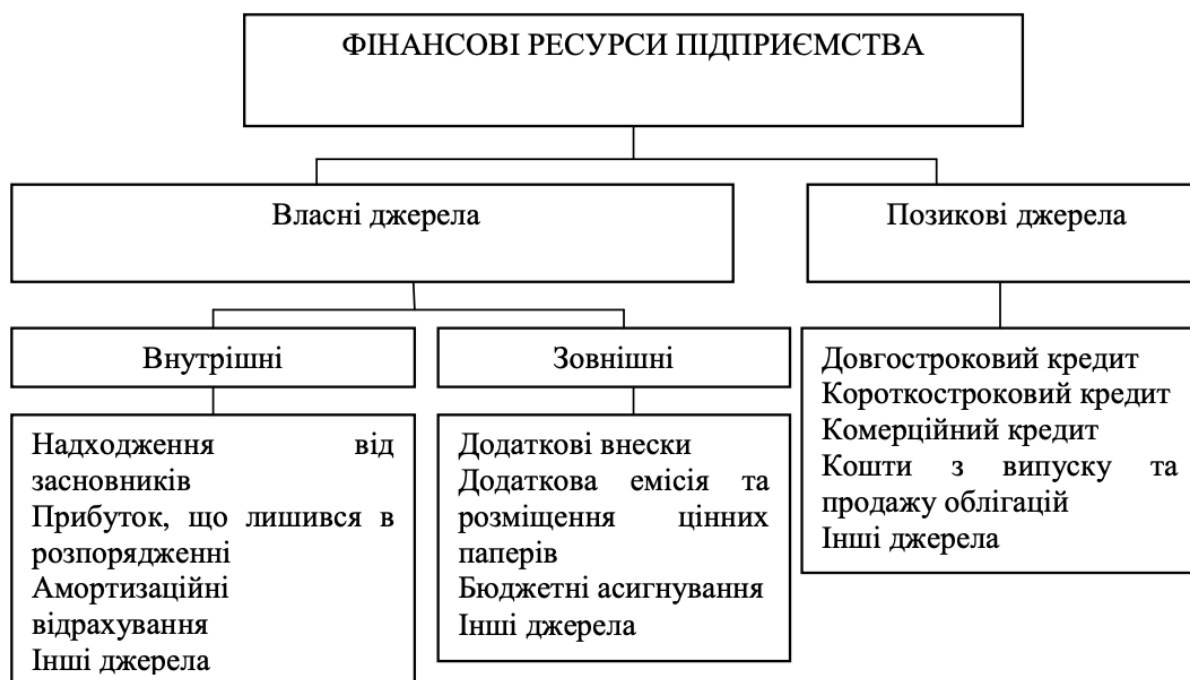

Рисунок 1.2. Структура фінансових ресурсів підприємства
Джерело: [39].

У реальних умовах діяльність підприємства зазвичай потребує залучення додаткових ресурсів, що зумовлює включення до балансу зобов'язань як довгострокового, так і короткострокового характеру. Зобов'язання складають позикову частину капіталу. Раціональний вибір між різними джерелами фінансування безпосередньо впливає на загальну ефективність функціонування підприємства [28, с. 82].

Система управління фінансовими ресурсами підприємства включає кілька важливих складових, кожна з яких виконує свою функцію в забезпеченні ефективного фінансового менеджменту.

По-перше, об'єкти управління – це фінансові відносини, які виникають між підприємством і різними контрагентами, такими як засновники, держава, комерційні структури, інші юридичні та фізичні особи. До об'єктів також належать джерела формування фінансових ресурсів підприємства, напрями їх використання, обсяг, склад і структура цих ресурсів. Важливою складовою є також структура та кругообіг капіталу, а також формування і використання грошових фондів і грошового обігу у відтворювальному процесі підприємства.

Всі ці елементи утворюють об'єкт, який підлягає управлінню для забезпечення фінансової стійкості та розвитку.

Другим ключовим елементом є суб'єкт управління – це фінансова служба підприємства, яка може бути представлена окремим менеджером, фінансовим відділом або фінансовим департаментом. Саме такий підрозділ здійснює управлінський вплив на об'єкт, використовуючи різні методи і інструменти для забезпечення цілеспрямованого функціонування системи управління фінансами підприємства.

Управління фінансовими ресурсами підприємства спрямоване на досягнення комплексу стратегічних і оперативних цілей. До ключових пріоритетів належать зростання вартості бізнесу на ринку, динамічне нарощування економічного потенціалу, збільшення масштабів виробництва та обсягів реалізації, а також максимізація прибутку за рахунок зниження витрат. Водночас важливо зберігати прибутковість діяльності, підтримувати фінансову стабільність, уникати загроз неплатоспроможності та зводити до мінімуму ризики, пов'язані з фінансами. Особливу увагу необхідно приділяти раціональному управлінню грошовими потоками, забезпеченню їхньої збалансованості, а також удосконаленню структури капіталу з метою досягнення фінансової гнучкості та стабільності в довгостроковій перспективі.

Основною метою системи управління фінансовими ресурсами є забезпечення підприємства необхідними обсягами фінансування та побудова такої структури ресурсів, яка сприятиме максимізації результатів діяльності за мінімальних витрат і ризиків. До ключових завдань системи належить визначення ефективних способів залучення фінансування на вигідних умовах, а також розробка підходів до доцільного розподілу й використання фінансових потоків з орієнтацією на досягнення високої економічної віддачі. Важливо також формувати реалістичні стратегічні, тактичні та оперативні орієнтири щодо обсягу і структури фінансів, супроводжуючи їх дієвим контролем виконання.

У межах такого управління застосовуються фінансові орієнтири (нормативи), що включають показники динаміки власного капіталу,

прибутковості, співвідношення короткострокових і довгострокових активів, рівня ліквідності, незалежності від зовнішніх джерел фінансування, а також допустимих меж фінансових ризиків. Системне дотримання цих нормативів дозволяє підтримувати стійкість фінансового стану підприємства і забезпечувати стабільне функціонування в умовах ринкової економіки [24, с. 72-73].

Принципи управління фінансовими ресурсами включають важливість, повноту, оперативність, динамічність, достовірність, безперервність, циклічність, узгодженість з іншими економічними процесами підприємства та ефективність. Принципи визначають загальний підхід до організації фінансового менеджменту.

Методи управління фінансовими ресурсами підприємства поділяються на три ключові напрями, кожен із яких орієнтований на досягнення конкретних цілей у сфері фінансового забезпечення. Перший напрям охоплює інструменти нарощування власного капіталу. До класичних підходів у цій сфері належить внесення коштів засновниками або акціонерами до статутного фонду, акумуляція прибутку від основної діяльності, отримання податкових преференцій та безоплатної фінансової підтримки. Сучасні підходи передбачають використання глобальних фінансових інструментів, зокрема випуск депозитарних розписок і деривативів на акції підприємства, що відкриває доступ до міжнародного інвесторського капіталу [15].

Другий напрям включає механізми залучення позикових коштів. До традиційних джерел належать банківське та товарне кредитування, а також поворотна фінансова допомога. Удосконалені методи фінансування охоплюють випуск корпоративних облігацій як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, залучення комерційного кредиту у формі векселів, а також використання механізмів зворотного продажу активів («репо»).

Третій напрям сконцентрований на раціоналізації структури активів підприємства. Сюди входять такі інструменти, як факторинг (дисконтування дебіторської заборгованості), емісія товаророзпорядчих документів, а також залучення основних засобів через лізингові операції. Застосування зазначених

методів дозволяє не лише забезпечити підприємство необхідними ресурсами, а й підвищити ефективність їх використання, знижуючи навантаження на обігові кошти та посилюючи фінансову гнучкість [15].

Інформаційне забезпечення системи управління фінансовими ресурсами базується на даних як із зовнішніх, так і внутрішніх джерел. Внутрішні джерела — це управлінський та фінансовий облік підприємства, які надають повну, достовірну і своєчасну інформацію для прийняття управлінських рішень. Зовнішні джерела можуть включати економічну, ринкову та нормативну інформацію, що також важлива для ефективного управління фінансами [15].

Таким чином, складові системи управління фінансовими ресурсами підприємства — це об'єкти і суб'єкти управління, чітко визначені цілі, завдання, фінансові нормативи, принципи та методи, які взаємодіють в інформаційному полі, забезпечуючи цілісність і ефективність фінансового менеджменту.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ
МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ (НА МАТЕРІАЛАХ ТОВ «БУД-ОБНОВА»)2.1. Організаційна та фінансово-економічна характеристика підприємства
ТОВ «БУД-ОБНОВА»

ТОВ «БУД-ОБНОВА» є малим підприємством, яке спеціалізується на будівельних послугах та реалізації будівельних матеріалів (табл. 2.1). Підприємство функціонує на ринку з метою задоволення потреб клієнтів у якісному та сучасному будівництві.

Таблиця 2.1.

Загальна характеристика ТОВ «БУД-ОБНОВА»

Категорія	Характеристика
1	2
Повне найменування юридичної особи	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ БУД-ОБНОВА
Скорочена назва	ТОВ «БУД-ОБНОВА»
Код ЄДРПОУ	45572561
Дата реєстрації	11.07.2024
Уповноважені особи	ЛУЧКО ІГОР МИКОЛАЙОВИЧ ДИРЕКТОР
Розмір статутного капіталу	5 000,00 грн.
Організаційно-правова форма	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
Види діяльності	Основний: 42.11 Будівництво доріг і автострад

Джерело: [40].

Організаційна структура підприємства передбачає чіткий розподіл

обов'язків між керівництвом, технічним персоналом та адміністративними службами для ефективного управління проектами.

Економічна діяльність ТОВ «БУД-ОБНОВА» орієнтована на стабільне зростання обсягів реалізації, оптимізацію витрат та підвищення рентабельності. Підприємство підтримує партнерські відносини з постачальниками і замовниками, що сприяє розвитку бізнесу та укріпленню позицій на ринку будівельних послуг.

Показники діяльності малого підприємства за 2024 р. відображають основні фінансові та організаційні характеристики його роботи. Загальна кількість персоналу підприємства становила 5 осіб, що свідчить про невеликий масштаб діяльності та, ймовірно, спрямованість на спеціалізовані або локальні ринки. Загальний дохід підприємства за звітний рік склав 1 428 тис. гривень, що свідчить про обсяг виручки від реалізації продукції, товарів або послуг [41].

Чистий прибуток підприємства за 2024 р. становив 72 тис. гривень, що є позитивним фінансовим результатом і свідчить про здатність підприємства не лише генерувати дохід, а й ефективно контролювати витрати для отримання прибутку. Загальні активи підприємства на кінець року становили 755 тис. гривень, що включає всі ресурси, які перебувають у розпорядженні підприємства для здійснення його діяльності [41].

Серед активів значна частина припадає на грошові кошти та їх еквіваленти, обсяг яких на кінець року становив 83 тис. гривень. Свідчить про достатній рівень ліквідності підприємства та здатність швидко реагувати на фінансові потреби або несподівані витрати. При цьому підприємство не мало довгострокових зобов'язань, що свідчить про відсутність довгострокових кредитів або боргових зобов'язань, що знижує фінансові ризики.

Поточні зобов'язання підприємства на кінець року склали 684 тис. гривень, що є зобов'язаннями, які необхідно погасити у короткостроковому періоді. Високий рівень поточних зобов'язань може вказувати на активну операційну діяльність і можливі зобов'язання перед постачальниками, бюджетом та іншими контрагентами. Власний капітал підприємства на кінець

звітнього періоду дорівнював 72 тис. гривень, що свідчить про частку власних коштів у структурі фінансування підприємства, забезпечуючи певну фінансову стабільність і незалежність.

Загалом, показники за 2024 рік демонструють, що підприємство працює в умовах невеликого штату та з достатнім обсягом доходів і прибутку, зберігаючи при цьому позитивний баланс активів і зобов'язань. Відсутність довгострокових зобов'язань і наявність ліквідних активів свідчать про помірковану фінансову політику та відповідальне управління ресурсами [41].

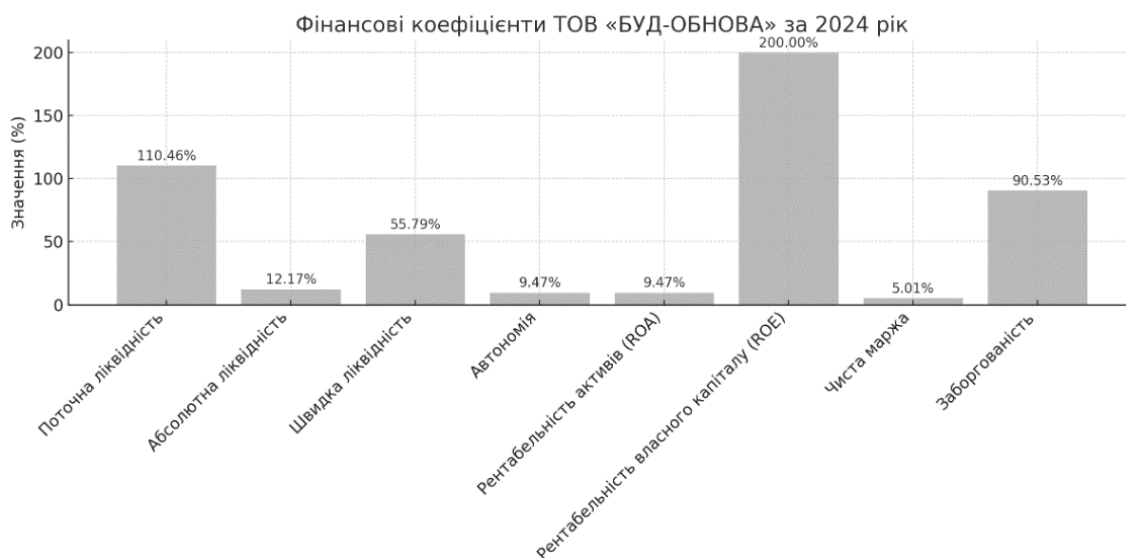

Рис.2.1. Діаграма фінансових коефіцієнтів

Джерело: [41].

Фінансові індикатори малого підприємства за 2024 р. свідчать про його фінансовий стан, ліквідність, ефективність використання ресурсів і структуру капіталу. Рис.2.1. наочно демонструє співвідношення основних показників ліквідності, рентабельності, автономії та заборгованості підприємства, що дозволяє краще оцінити його фінансовий стан. Коефіцієнт поточної ліквідності становить 110,46%, що свідчить про здатність підприємства повністю покрити свої поточні зобов'язання за рахунок поточних активів. Показник демонструє достатній запас ліквідності для виконання короткострокових фінансових зобов'язань, хоча і не надто високий, що свідчить про ефективне управління оборотним капіталом.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності дорівнює 12,17%, що відображає співвідношення найбільш ліквідних активів (грошей та їх еквівалентів) до поточних зобов'язань. Порівняно низьке значення цього показника вказує на обмежену кількість грошових коштів у порівнянні з короткостроковими зобов'язаннями, що потребує ретельного контролю за рухом грошових коштів для уникнення касових розривів [41].

Коефіцієнт швидкої ліквідності становить 55,79%, що означає, що більше половини поточних зобов'язань можуть бути покриті швидкозаймистими активами, такими як дебіторська заборгованість і запаси, але цей показник також свідчить про певні ризики, пов'язані з можливою затримкою у надходженні коштів [41].

Коефіцієнт автономії дорівнює 9,47%, що свідчить про низький рівень фінансової незалежності підприємства. Лише близько 9,5% активів фінансуються за рахунок власного капіталу, що вказує на значну частку позикових або зобов'язальних коштів у структурі капіталу [41].

Рентабельність активів (ROA) становить 9,47%, що означає, що підприємство отримує майже 9,5 копійок прибутку на кожну гривню активів. Свідчить про помірну ефективність використання наявних ресурсів для генерації прибутку.

Рентабельність власного капіталу (ROE) складає 200%, що є дуже високим показником і може свідчити про значний прибуток у порівнянні з обсягом власного капіталу. Однак такий показник також може відображати низьку базу власного капіталу, що посилює фінансові ризики [41].

Чиста маржа дорівнює 5,01%, що означає, що з кожної гривні доходу підприємство отримує близько 5 копійок чистого прибутку після сплати всіх витрат і податків. Показує про достатню прибутковість операційної діяльності, хоча й з невеликим запасом.

Коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом у представлених даних відсутній, ймовірно через відсутність необоротних активів у підприємства.

Коефіцієнт заборгованості становить 90,53%, що вказує на значну частку позикових зобов'язань у загальній структурі фінансування. Більшість активів підприємства фінансуються за рахунок зовнішніх джерел, що підвищує фінансовий ризик, але може свідчити про активне використання кредитних ресурсів для розвитку діяльності [41].

Загалом, фінансові індикатори підприємства показують помірну ліквідність, високу залежність від позикових коштів та достатню рентабельність, що потребує подальшого балансу між ризиками та ефективністю управління капіталом.

2.2. Аналіз фінансового стану та стратегій фінансування суб'єкта господарювання (на матеріалах ТОВ «БУД-ОБНОВА»)

Фінансова звітність малого підприємства за звітний період показує відсутність необоротних активів (табл. 2.2.) [42], оскільки як нематеріальні активи, так і основні засоби зафіксовані на рівні 0,00 тис. грн.

Таблиця 2.2.

Актив ТОВ «БУД-ОБНОВА» за 2024 р.

Назва рядка	Код рядка	На початок звітнього року, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
1	2	3	4
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	0.00	0.00
Основні засоби:	1010	0.00	0.00
Усього за розділом I	1095	0.00	0.00
II. Оборотні активи Запаси:	1100		373.70
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125		217.20
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135		79.80
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		1.20
Гроші та їх еквіваленти	1165	0.00	83.20
Усього за розділом II	1195	0.00	755.10
Баланс	1300	0.00	755.10

Джерело: [42].

Підприємство не володіє довгостроковими активами або не відображає їх у балансі на кінець періоду. Водночас, у структурі оборотних активів відбулися значні зміни, які формують більшу частину активів підприємства. Запаси складають 373,70 тис. грн, що може вказувати на наявність товарно-матеріальних цінностей, готових до реалізації або використання у виробництві.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги становить 217,20 тис. грн, що відображає суму коштів, яку підприємство очікує отримати від своїх контрагентів. Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом складає 79,80 тис. грн, що може бути пов'язано з податковими платежами або іншими взаєморозрахунками з державними органами. Інша поточна дебіторська заборгованість – 1,20 тис. грн, є незначною статтею в балансі.

Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець звітного періоду дорівнюють 83,20 тис. грн, що забезпечує підприємству ліквідність для покриття поточних зобов'язань. Загальна сума оборотних активів становить 755,10 тис. грн, що рівнозначно загальному балансу підприємства на кінець звітного періоду. Отже, підприємство зосереджене на операціях із короткостроковими активами і підтримує достатній рівень ліквідності, що є важливим для забезпечення безперебійної діяльності та виконання фінансових зобов'язань у найближчому майбутньому. Відсутність необоротних активів може свідчити про оренду основних засобів або про початкову стадію розвитку підприємства, коли інвестиції в довгострокові активи ще не здійснені.

Пасивна частина фінансової звітності (табл. 2.3.) малого підприємства на кінець звітного періоду складається з двох основних розділів – власного капіталу та поточних зобов'язань [42].

У розділі власного капіталу відображено, що зареєстрований (пайовий) капітал підприємства становить 5,00 тис. грн, що є початковим або статутним капіталом, вкладеним засновниками або учасниками підприємства. Нерозподілений прибуток за звітний період досяг 71,50 тис. грн, що свідчить про позитивний фінансовий результат і можливість реінвестування прибутку у розвиток підприємства або розподілу серед учасників. При цьому зафіксовано

неоплачений капітал у розмірі 5,00 тис. грн, що може свідчити про частину статутного капіталу, яка ще не надійшла на рахунок підприємства і вимагає оплати від засновників. Загальна сума власного капіталу станом на кінець періоду становить 71,50 тис. грн, що демонструє стійкість фінансової бази підприємства та його здатність фінансувати діяльність за рахунок власних джерел.

Таблиця 2.3.

Пасив ТОВ «БУД-ОБНОВА» за 2024 р.

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного року, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
1	2	3	4
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400		5.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		71.50
Неоплачений капітал	1425		5.00
Усього за розділом I	1495	0.00	71.50
товари, роботи, послуги	1615		278.20
розрахунками з бюджетом	1620		1.20
Інші поточні зобов'язання	1690		404.20
Усього за розділом III	1695	0.00	683.60
Баланс	1900	0.00	755.10

Джерело: [42].

Другий великий розділ пасиву складають поточні зобов'язання, які включають зобов'язання за товари, роботи, послуги в сумі 278,20 тис. грн, що відображає борги підприємства перед постачальниками за отримані матеріали або послуги. Розрахунки з бюджетом складають 1,20 тис. грн, що свідчить про наявність податкових або інших обов'язкових платежів, які підприємство має виконати перед державними органами. Інші поточні зобов'язання становлять значну частину пасиву – 404,20 тис. грн, і можуть включати різні кредиторські заборгованості, виплати за короткостроковими зобов'язаннями або інші

фінансові зобов'язання, що потребують погашення у найближчому майбутньому.

Усього за розділом поточних зобов'язань накопичено 683,60 тис. грн, що свідчить про переважання зовнішніх фінансових ресурсів у структурі пасиву. Загальна сума пасиву підприємства дорівнює 755,10 тис. грн, що збігається з величиною активів на кінець звітного періоду, підтверджуючи баланс між ресурсами та їх джерелами. Така структура пасиву показує, що підприємство активно використовує позикові та кредиторські кошти для фінансування своєї діяльності, проте має і власний капітал, який підтримує фінансову стабільність. Водночас значна частка поточних зобов'язань може свідчити про високий рівень короткострокових фінансових ризиків, що потребує уваги з боку управління для забезпечення своєчасного виконання зобов'язань [42].

Звіт про фінансові результати малого підприємства (табл. 2.4) за звітний період відображає основні показники його діяльності, що характеризують ефективність використання ресурсів і отримання прибутку. Загальний чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг склав 1 427,60 тис. грн, що свідчить про обсяг виручки, отриманої підприємством від основної діяльності. При цьому собівартість реалізованої продукції становила 1 039,00 тис. грн, що включає прямі витрати на виробництво чи закупівлю продукції, необхідної для здійснення реалізації [42].

Крім основних витрат, підприємство понесло інші операційні витрати в сумі 30,10 тис. грн, які можуть включати адміністративні, збутові та інші витрати, пов'язані з операційною діяльністю, але не включені до собівартості продукції. Також за звітний період відображені інші витрати у розмірі 271,30 тис. грн, що можуть включати непередбачені або разові витрати, штрафи, збитки від курсових різниць чи інші витрати, що не є регулярними [42].

Загальна сума доходів підприємства за звітний період дорівнює 1 427,60 тис. грн, оскільки інші доходи та фінансові надходження у звіті відсутні. Загальні витрати, включаючи собівартість реалізації, операційні та інші витрати, склали 1 340,40 тис. грн. Різниця між доходами і витратами, тобто фінансовий результат

до оподаткування, становить 87,20 тис. грн, що свідчить про прибутковість діяльності підприємства [42].

Таблиця 2.4.

Звіт про фінансові результати ТОВ «БУД-ОБНОВА» за 2024 р.

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 427.60	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1 039.00	
Інші операційні витрати	2180	30.10	
Інші витрати	2270	271.30	
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	1 427.60	0.00
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	1 340.40	0.00
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	87.20	0.00
Податок на прибуток	2300	15.70	
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	71.50	0.00

Джерело: [42].

Відповідно до звітності, податок на прибуток, нарахований за звітний період, становить 15,70 тис. грн, що зменшує загальний фінансовий результат. В підсумку чистий прибуток підприємства за звітний період дорівнює 71,50 тис. грн, що є позитивним показником і свідчить про успішну роботу підприємства, здатність генерувати прибуток після сплати всіх витрат і податків. Водночас відсутність даних за аналогічний період попереднього року не дає можливості провести порівняльний аналіз динаміки фінансових результатів. Загалом, звіт про фінансові результати свідчить про стабільний дохідний потенціал та контрольовані витрати малого підприємства [42].

Можемо побачити з рис.2.2., що підприємство є прибутковим, однак його фінансова ефективність обмежена через високу собівартість і значні інші

витрати. Більша частина доходу витрачається на основну діяльність, і лише невелика частка залишається як чистий прибуток. Це свідчить про потребу в оптимізації витрат для підвищення рентабельності.

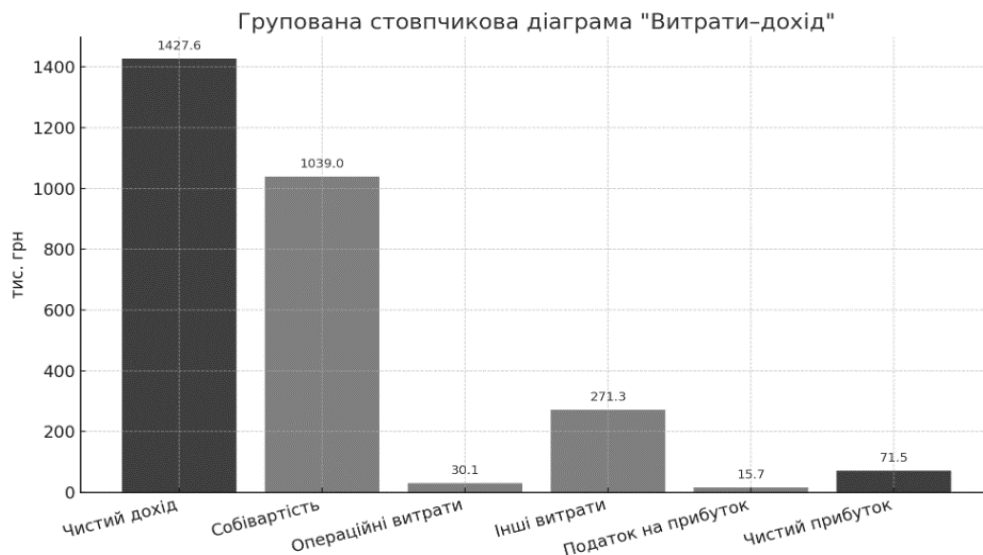

Рис.2.2. "Витрати-дохід": порівняння доходів і витрат

Джерело: [42].

На рис.2.3. представлено гістограму коефіцієнтів ліквідності ТОВ «БУД-ОБНОВА», яка демонструє значення трьох ключових показників:

1. Поточна ліквідність – 110,46%. Цей показник перевищує нормативний рівень (зазвичай $>100\%$), що свідчить про здатність підприємства покривати свої короткострокові зобов'язання всіма наявними обіговими активами. Це позитивна ознака загальної фінансової стабільності.

2. Швидка ліквідність – 55,79%. Показник є нижчим від бажаного рівня (який має бути не менше 80%). Це свідчить про обмежену можливість компанії швидко розраховуватись за рахунок найбільш ліквідних активів (без урахування запасів). Ситуація потребує покращення, оскільки вказує на потенційні труднощі з терміновими виплатами.

3. Абсолютна ліквідність – 12,17%. Значення значно нижче оптимального (20–25%), що вказує на низький рівень грошових коштів у підприємства для негайного покриття боргів. Такий рівень не є критичним для

багатьох підприємств, проте потребує контролю, щоб не допустити дефіциту ліквідності в критичних ситуаціях.

Гістограма наочно демонструє дисбаланс між різними видами ліквідності. Загальна платоспроможність підприємства є задовільною (висока поточна ліквідність), але негайна платоспроможність – посередня або низька, що вимагає більш ефективного управління грошовими коштами та дебіторською заборгованістю.

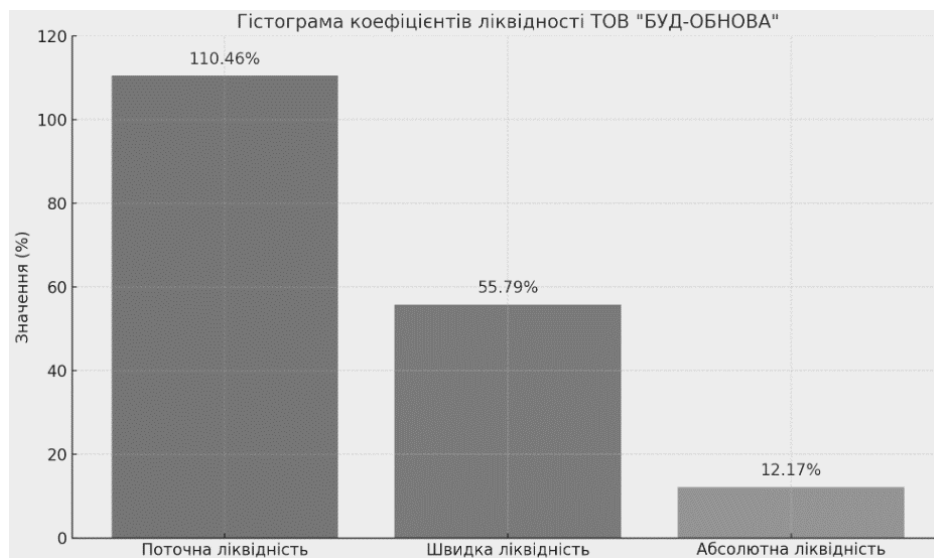

Рис.2.3. Гістограму коефіцієнтів ліквідності ТОВ «БУД-ОБНОВА»
Джерело: [42].

Стратегії фінансування суб'єкта господарювання на прикладі ТОВ «БУД-ОБНОВА» базуються на комплексному підході до залучення та ефективного використання фінансових ресурсів для забезпечення стабільного розвитку і досягнення поставлених бізнес-цілей.

Основним джерелом фінансування підприємства є власний капітал, який формується за рахунок внесків засновників та накопиченого прибутку.

Для підвищення фінансової стійкості та розширення діяльності ТОВ «БУД-ОБНОВА» активно використовує залучений капітал, зокрема банківські кредити на вигідних умовах, що дозволяє забезпечити необхідний рівень оборотних коштів і фінансувати великі інвестиційні проєкти. Компанія також розглядає можливість застосування лізингових схем для оновлення основних

засобів, що дає змогу мінімізувати одноразові витрати та підтримувати технічний рівень виробництва.

Сьогодні будь-яке підприємство, незалежно від свого розміру, форми власності чи сфери діяльності, має чітко визначати не лише свої цілі, а й розробляти чіткі стратегії функціонування. Особливо в умовах сучасної кризи залишаються конкурентоспроможними лише ті організації, які заздалегідь сформували конкретні плани розвитку, зокрема фінансові стратегії. Підприємства, які не займалися плануванням і діяли без чіткої концепції, зазнали значних втрат рентабельності і ліквідних активів, а деякі з них навіть опинилися на межі банкрутства. Стосується як фінансових установ, так і великих промислових підприємств, що мають стратегічне значення для країни.

Саме тому для досягнення ефективності не лише у господарській, але й у фінансовій діяльності кожне підприємство повинно розробити власну стратегію фінансового управління. Може бути як довгострокове або середньострокове фінансове планування – у вигляді стратегічних, виробничих фінансових планів з розподілом на місячні, піврічні чи інші періоди, які включають план доходів і витрат, балансовий план, так і система бюджетування, що виступає інструментом оперативного фінансового контролю.

Головною метою фінансової стратегії є забезпечення стабільного та міцного положення підприємства на ринку, що досягається через раціональне формування та використання його фінансових ресурсів [33, с. 258].

Важливою складовою стратегії є оптимізація структури капіталу, що передбачає збалансоване співвідношення власних і позичкових коштів, з урахуванням вартості фінансування та ризиків. Підприємство також приділяє увагу контролю за грошовими потоками, плануванню надходжень і витрат для забезпечення ліквідності та своєчасного виконання зобов'язань. Завдяки впровадженню цих стратегій ТОВ «БУД-ОБНОВА» забезпечує фінансову стабільність, зростання ринкової вартості та конкурентоспроможність на будівельному ринку.

2.3. Аналітична оцінка ефективності фінансового забезпечення діяльності суб'єкта господарювання

Починаючи з аналізу доходів ТОВ «БУД-ОБНОВА», слід зазначити, що доходи відображають загальний обсяг грошових надходжень, отриманих підприємством у результаті здійснення основної діяльності, а також додаткових фінансових операцій, таких як інвестиції чи інші джерела. Для цього важливо детально дослідити структуру доходів, що включає різні види надходжень, і виявити основні джерела, які найбільше впливають на фінансові результати підприємства. Зокрема, у ТОВ «БУД-ОБНОВА» найбільшу частку в доходах займає чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг, який за останній період становить 1 427,60 тисяч гривень. Показник є ключовим для оцінки комерційної діяльності компанії, оскільки він відображає результат безпосередньої роботи підприємства на ринку [41-42].

Необхідно порівняти доходи із собівартістю реалізованої продукції, що складає 1 039,00 тисяч гривень. Величина характеризує витрати, пов'язані із виробництвом і реалізацією продукції, і є основою для подальшого визначення прибутковості підприємства. Співвідношення між доходами та собівартістю дозволяє оцінити ефективність виробничої діяльності, рівень контролю за витратами та можливості для оптимізації ресурсів.

Загалом, сумарні доходи підприємства, що включають дохід від реалізації та інші фінансові надходження, становлять 1 427,60 тисяч гривень. Аналіз даних у динаміці дозволяє виявити тенденції розвитку підприємства, зокрема зростання або спад доходів, що дає змогу оцінити потенціал для подальшого розширення діяльності та прийняття стратегічних рішень щодо підвищення фінансової стабільності [41-42].

Відповідно, аналіз доходів ТОВ «БУД-ОБНОВА» є важливим етапом для комплексного оцінювання фінансового стану підприємства, дозволяє виявити ключові фактори, що впливають на формування грошових надходжень, і визначити напрямки подальшої роботи для забезпечення стабільного зростання

і розвитку.

Другим ключовим аспектом аналізу фінансового забезпечення діяльності ТОВ «БУД-ОБНОВА» є оцінка капіталу, який становить фундаментальну основу для фінансування усіх видів діяльності підприємства. Капітал компанії включає в себе власні кошти засновників, що формують статутний або пайовий капітал, а також нерозподілений прибуток, який накопичується в результаті попередніх періодів діяльності, і залучені фінансові ресурси, які можуть бути отримані як у формі позик, кредитів або інвестиційних вливань. Компоненти капіталу забезпечують стабільність операційної діяльності та дають змогу реалізовувати інвестиційні проєкти, спрямовані на розвиток та модернізацію виробництва.

Під час аналізу капіталу важливо детально вивчити його структуру, тобто співвідношення між власними і позиковими коштами. Пропорція є індикатором рівня фінансової автономії підприємства, оскільки більша частка власного капіталу свідчить про менший фінансовий ризик і незалежність від зовнішніх джерел фінансування. У той же час, надмірне залучення позикових коштів може збільшувати ризики через необхідність обслуговування боргових зобов'язань, що потребує ретельного контролю і балансування [25, с. 78-81].

Важливо проаналізувати динаміку капіталу за звітний період, визначивши, яким чином змінилися його складові під впливом отриманого прибутку, збитків, додаткових фінансових операцій чи змін у структурі власності. Такий аналіз дозволяє оцінити фінансову стійкість підприємства, його здатність до самофінансування і перспективи довгострокового розвитку.

Зокрема, за даними фінансової звітності ТОВ «БУД-ОБНОВА», на початок звітнього року зареєстрований (пайовий) капітал підприємства становив 5 тисяч гривень, і на кінець звітнього періоду цей показник залишився незмінним, що свідчить про відсутність змін у розмірі статутного капіталу за цей період. Аналогічно, неоплачений капітал також становив 5 тисяч гривень і залишився на тому ж рівні. Свідчить про стабільність у структурі власного капіталу, проте для більш глибокого аналізу слід також враховувати інші складові капіталу, такі як нерозподілений прибуток та залучені позикові ресурси, які безпосередньо

впливають на фінансову спроможність підприємства [3, с. 75-76].

Аналіз капіталу ТОВ «БУД-ОБНОВА» дозволяє сформуванню об'єктивного уявлення про фінансову базу підприємства, оцінити його стійкість та потенціал для розвитку, а також визначити напрями оптимізації структури фінансування з метою підвищення ефективності господарської діяльності.

Прибуток є одним із найважливіших інтегральних показників фінансової діяльності будь-якого підприємства, зокрема і ТОВ «БУД-ОБНОВА», оскільки саме він відображає кінцеву ефективність використання наявних ресурсів та здатність підприємства не лише забезпечувати свою життєдіяльність, а й генерувати додаткову вартість. Прибуток свідчить про те, наскільки раціонально підприємство організувало виробничо-господарські процеси, чи ефективною була стратегія управління витратами та доходами, а також чи здатне воно витримувати податкове навантаження [13, с. 76].

У процесі аналітичного дослідження прибутковості діяльності ТОВ «БУД-ОБНОВА» особливу увагу варто приділити розрахунку та оцінці як валового, так і чистого прибутку, оскільки саме чистий прибуток залишається в розпорядженні підприємства після сплати всіх обов'язкових платежів, зокрема податку на прибуток. Так, згідно з наданими даними, за звітний період підприємство сплатило податок на прибуток у розмірі 15,70 тис. грн, а отриманий чистий прибуток склав 71,50 тис. грн. Варто підкреслити, що в аналогічному періоді попереднього року чистий прибуток дорівнював нулю, що свідчить про суттєве покращення фінансових результатів у поточному періоді [41-42].

Такий позитивний зсув свідчить про зростання операційної ефективності, можливе зменшення витрат або збільшення доходів, а також про успішну реалізацію управлінських рішень, спрямованих на фінансову стабілізацію та розвиток підприємства. Динаміка прибутку є важливим аналітичним інструментом, який дозволяє виявити позитивні чи негативні тенденції, оцінити стійкість фінансової моделі підприємства та сформуванню ефективних управлінських заходів для підвищення рентабельності в подальшому [37, с. 134].

З огляду на вищезазначене, можна зробити висновок, що прибуток ТОВ

«БУД-ОБНОВА» у звітному періоді є не лише показником ефективності господарської діяльності, а й основою для подальшого фінансового планування, інвестування та стратегічного розвитку. Отримання прибутку відкриває можливості для капіталізації, формування резервів, інноваційного оновлення основних засобів і зміцнення конкурентоспроможності на ринку.

Загалом, аналітична оцінка доходів, капіталу та прибутку ТОВ «БУД-ОБНОВА» дозволяє сформулювати цілісне уявлення про фінансове забезпечення підприємства, виявити його сильні та слабкі сторони, а також визначити основні напрямки для покращення фінансової стабільності та підвищення ефективності господарської діяльності. Такий підхід сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень і плануванню стратегії подальшого розвитку підприємства.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ТА НАПРЯМІВ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ У МАЛОМУ БІЗНЕСІ

3.1. Напрями оптимізації структури фінансових ресурсів малого підприємства

Варто підкреслити, що ключовим фактором для забезпечення стабільного розвитку підприємства є вдосконалення як теоретичних, так і практичних підходів до фінансової стратегії та управління фінансовими ресурсами. З теоретичної точки зору це ґрунтується на всебічному аналізі фінансового стану, потенційних ризиків і можливостей. Оптимізація фінансової стратегії полягає у визначенні найкращого балансу між власним і позиковим капіталом, розробці детальних фінансових планів та стратегій розвитку, а також прийнятті рішень щодо інвестування та фінансування нових проектів. На практичному рівні реалізація цієї стратегії здійснюється через управління фінансовими активами, що включає оптимізацію інвестиційного портфеля, регулювання ліквідності, управління ризиками, контроль за грошовими потоками і регулювання боргового навантаження. Складові взаємодіють між собою для максимально ефективного використання фінансових ресурсів, зниження ризиків та збільшення прибутковості підприємства. Необхідно враховувати зовнішні економічні умови, законодавчі вимоги та стратегічні пріоритети компанії. Грамотне удосконалення фінансової стратегії і ефективне управління фінансами є запорукою сталого розвитку, конкурентоспроможності та успішної діяльності підприємства на ринку [12, с. 1073-1074].

Досягнення високої ефективності у використанні фінансових ресурсів підприємства ґрунтується на чітко сформованій системі стратегічних пріоритетів та дієвій управлінській методології. Стратегічні орієнтири виступають основою для визначення довгострокового вектору розвитку компанії, охоплюючи ключові фінансово-економічні цілі – зростання прибутку, розширення ринкової

частки, впровадження інновацій тощо. Вони формують цілісне уявлення про бажану траєкторію розвитку підприємства та слугують фундаментом для прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності діяльності.

У свою чергу, методологія управління фінансами забезпечує необхідний інструментарій для реалізації цих стратегічних орієнтирів на практиці. Вона охоплює комплекс заходів, таких як розробка та виконання бюджетів, аналіз фінансових результатів, управління фінансовими ризиками, оптимізація витрат, планування інвестицій і прогнозування грошових потоків. Застосування цих методів дозволяє підприємству ефективно координувати фінансові процеси, забезпечуючи стійке функціонування, зниження ризиків і зростання прибутковості. Таким чином, поєднання стратегічного бачення з прикладними механізмами фінансового управління створює умови для довгострокової стабільності та конкурентоспроможності підприємства [1].

Застосування вказаних управлінських підходів надає підприємству можливість не лише ефективно реалізовувати заплановані фінансові цілі, але й забезпечує гнучкість у прийнятті рішень в умовах динамічного ринкового середовища. Завдяки цьому компанія здатна швидко адаптуватися до змін, оперативно реагувати на внутрішні виклики та зовнішні загрози, зберігаючи курс на стабільне зростання відповідно до визначеної стратегії розвитку. Як результат, ефективна система фінансового управління стає інструментом зміцнення позицій підприємства на ринку та запорукою його сталого успіху в довгостроковій перспективі.

Отже, для забезпечення оптимального використання фінансових ресурсів і зниження ризику фінансових втрат необхідно застосовувати комплексний набір інструментів і методів. Найважливішим серед них є бюджетування, що дозволяє детально планувати доходи і витрати, знижуючи ймовірність необґрунтованих витрат і фінансових ризиків. Важливою складовою є також системний аналіз фінансової звітності, який допомагає виявляти слабкі місця у фінансовій діяльності, оцінювати її ефективність і знаходити можливості для подальшої

оптимізації.

Два ключові напрями у фінансовому управлінні діяльністю підприємства – управління ризиками та оптимізація витрат – відіграють надзвичайно важливу роль у забезпеченні стабільності, ефективності та конкурентоспроможності суб'єкта господарювання. Управління ризиками є багатокomпонентним процесом, який охоплює виявлення потенційних загроз, оцінку рівня їх впливу, розробку заходів з контролю та нейтралізації негативних наслідків. У сучасних умовах господарювання підприємства, зокрема такі як ТОВ «БУД-ОБНОВА», стикаються з різними видами ризиків: фінансовими, виробничими, ринковими, правовими, екологічними тощо. Ефективна система управління ризиками дає змогу мінімізувати їх вплив, уникнути непередбачених витрат, забезпечити безперервність діяльності та зберегти фінансову стабільність [38].

Паралельно з управлінням ризиками не менш важливою є оптимізація витрат – процес, що спрямований на підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. Оптимізація витрат передбачає не просто зменшення витрат, а раціоналізацію їх структури та розумне перерозподілення ресурсів без зниження якості продукції або послуг. Для цього підприємству необхідно проводити системний аналіз витрат з метою виявлення статей, які не приносять доданої вартості або є надмірними, а також запроваджувати заходи для усунення таких витрат або їх скорочення. До таких заходів можна віднести вибір надійних та економічно вигідних постачальників, впровадження сучасних методів управління запасами (наприклад, принципу «just-in-time»), автоматизацію бухгалтерських та фінансових процесів, перегляд внутрішніх регламентів, підвищення енергоефективності технологічного обладнання, стандартизацію операцій та впровадження систем якості [26, с. 65-66].

Комплексне застосування управління ризиками та оптимізації витрат створює синергійний ефект, дозволяючи підприємству не лише реагувати на зовнішні виклики, але й проактивно формувати стратегію розвитку. У результаті такої політики підприємство може зберігати фінансову стійкість, зміцнювати свою позицію на ринку, забезпечувати стабільний прибуток, а також формувати

резерви на випадок кризових ситуацій. Саме такий підхід сприяє підвищенню загальної продуктивності господарської діяльності, зниженню ризиків фінансових втрат у майбутньому та забезпеченню довготривалої конкурентоспроможності ТОВ «БУД-ОБНОВА» [17, с. 47-48].

Таким чином, для забезпечення максимальної ефективності використання фінансових ресурсів необхідно впроваджувати дієві механізми їх формування та управління (рис. 3.1.).

Рисунок 3.1. Модель забезпечення ефективності механізму формування фінансових ресурсів підприємства

Джерело: [36].

Особливо важливо в умовах обмеженості фінансових ресурсів, коли нестача оборотного капіталу може стати серйозною перешкодою для стабільного і ефективного функціонування операційної діяльності підприємства.

3.2. Пропозиції щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «БУД-ОБНОВА»

Для досягнення високої результативності у фінансовій сфері підприємству необхідно систематично залучати зовнішнє фінансування. Використання позикового капіталу відкриває можливості для масштабування операційної діяльності, ефективнішого розпорядження власними коштами, оперативного створення цільових фінансових фондів і, зрештою, зростання ринкової вартості компанії. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває постійне вдосконалення механізмів формування та управління фінансовими ресурсами, що є критично важливим для зміцнення економічної стійкості підприємства.

З цією метою ТОВ «БУД-ОБНОВА» доцільно розглянути можливість розробки внутрішньої політики залучення капіталу, включно з критеріями вибору оптимальних кредиторів, межами запозичень та умовами обслуговування боргу.

Особливу актуальність управління фінансами набуває на фоні постійних змін у податковому законодавстві України, нестабільності фінансових ринків та структурних трансформацій капіталу, що обумовлені коливаннями банківських ставок і валютних курсів в умовах безперервної інфляції. Ускладнюють ситуацію зниження централізованого фінансування та зростаючі вимоги до інформаційного забезпечення [20, с. 280-281].

У таких умовах підприємству варто запровадити адаптивну модель фінансового планування, яка дозволяє оперативно оновлювати прогнози та сценарії розвитку залежно від зовнішньоекономічної ситуації.

Окрім складних макроекономічних умов, труднощі в управлінні фінансовими ресурсами зумовлені й усталеними підходами підприємств, що залишилися від планово-розподільчої економіки, де фінансове управління відігравало другорядну роль. Сучасна реальність вимагає врахування того, що багато підприємств не мають належних умов для ефективної роботи фінансового механізму та управління ресурсною базою і процесами відтворення. Серед проблем – недостатній рівень технічного та енергетичного забезпечення, значне зношення основних засобів, низька конкурентоспроможність продукції, зростання простроченої дебіторської і кредиторської заборгованості, дефіцит

грошової готівки, зниження частки централізованих джерел фінансування, порушення фінансової рівноваги, що веде до неплатоспроможності, високої частки збиткових підприємств і нестабільного фінансового стану [33, с. 258].

У відповідь на ці виклики ТОВ «БУД-ОБНОВА» доцільно здійснити технічний аудит та розробити інвестиційну програму модернізації основних засобів з орієнтацією на енергоефективність і зниження витрат.

Тому, питання ефективного управління формуванням та використанням фінансових ресурсів необхідно розглядати комплексно, починаючи від окремих господарюючих суб'єктів і завершуючи державними інституціями.

Водночас на рівні підприємства варто посилити внутрішній контроль за фінансовими потоками шляхом створення відповідного структурного підрозділу або введення посади фінансового контролера.

Пропозиції щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «БУД-ОБНОВА» ґрунтуються на всебічному підході, який охоплює як стратегічні, так і оперативні аспекти фінансового управління. По-перше, необхідно зосередити увагу на вдосконаленні системи бюджетування підприємства. Дозволить більш точно прогнозувати і планувати доходи та витрати, що в свою чергу забезпечить суворий контроль за виконанням фінансових планів і дозволить своєчасно виявляти відхилення від запланованих показників. Впровадження детального бюджету сприятиме раціональному розподілу фінансових ресурсів між різними відділами і проектами, що допоможе мінімізувати ризики неефективних витрат і підвищити загальний рівень фінансової дисципліни в компанії [34, с. 113].

Наступним важливим напрямком є покращення управління дебіторською заборгованістю. Регулярний моніторинг і контроль платежів клієнтів сприятимуть зменшенню кількості прострочених боргів, що позитивно вплине на ліквідність підприємства та його платоспроможність. Важливо також розробити і впровадити систему заохочень для клієнтів, які своєчасно виконують свої фінансові зобов'язання, наприклад, шляхом надання бонусів, знижок або інших стимулів. Допоможе формувати позитивну платіжну дисципліну і

покращить грошовий потік компанії.

Для підвищення ефективності використання капіталу потрібно провести аналіз і оптимізацію структури фінансування підприємства, звернувши особливу увагу на баланс між власними та позиковими коштами. Зменшення залежності від дорогого позикового капіталу можливе за рахунок пошуку альтернативних джерел фінансування, таких як залучення інвестицій, застосування лізингових механізмів або інших фінансових інструментів. Дозволить знизити витрати на обслуговування боргу, підвищити рентабельність діяльності та зміцнити фінансову стійкість підприємства.

Таким чином, комплексна реалізація запропонованих заходів сприятиме раціональному використанню фінансових ресурсів ТОВ «БУД-ОБНОВА», знизить фінансові ризики та посилить конкурентні позиції компанії на ринку.

Впровадження системи управління витратами є важливою складовою підвищення ефективності фінансової діяльності підприємства. Така система передбачає регулярний і ретельний аналіз структури витрат із метою виявлення та усунення неефективних або зайвих витрат, що дозволяє оптимізувати фінансові ресурси та знизити загальний рівень операційних витрат. В рамках цього процесу особливу увагу слід приділяти оптимізації ланцюгів постачання, що включає перегляд умов співпраці з постачальниками для досягнення більш вигідних тарифів і поліпшення якості сервісу. Впровадження енергозберігаючих технологій та модернізація виробничих процесів допоможуть значно знизити витрати на енергоносії та підвищити загальну продуктивність виробництва, що позитивно позначиться на фінансових показниках компанії [22, с. 93-94].

Не менш важливим напрямом є розвиток системи ризик-менеджменту, що спрямований на своєчасне виявлення, оцінку і контроль фінансових ризиків, здатних вплинути на стабільність підприємства. Впровадження відповідних процедур дозволить мінімізувати потенційні загрози і знизити ймовірність фінансових втрат, що створить надійний фундамент для забезпечення безперервності і стабільності господарської діяльності. Такий підхід допоможе підприємству оперативно реагувати на зовнішні і внутрішні виклики, що значно

підвищить його здатність до адаптації у мінливому економічному середовищі.

Важливим аспектом є також підвищення кваліфікації фінансового персоналу. Систематичне навчання і розвиток професійних навичок співробітників забезпечить ефективне управління фінансовими потоками та оптимальне використання ресурсів. Поряд із цим, вдосконалення інформаційних систем управління фінансами, особливо автоматизація процесів збору і обробки даних, дасть можливість швидко і точно отримувати актуальну інформацію, що є ключовою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Використання сучасних технологій дозволить підвищити прозорість фінансової діяльності і знизити ймовірність помилок або шахрайських дій.

Враховуючи сучасні ринкові умови та динамічність зовнішнього середовища, доцільно розробити стратегічний план розвитку фінансової діяльності підприємства. Такий план має враховувати можливі зміни в економічній ситуації, податковому законодавстві, а також конкурентній боротьбі. Розробка і впровадження стратегічних цілей і заходів дозволить підприємству адаптувати свою фінансову політику відповідно до зовнішніх викликів, підтримувати стійкий розвиток і зміцнювати свої позиції на ринку. Таким чином, комплексне застосування цих заходів стане запорукою ефективного управління фінансовими ресурсами та довгострокового успіху ТОВ «БУД-ОБНОВА» [15, с. 160-162]. У Додатку Б представлено таблицю з виокремленими чіткими пропозиціями щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, згрупованими за напрямками.

Отже, реалізація цих пропозицій сприятиме більш ефективному використанню фінансових ресурсів ТОВ «БУД-ОБНОВА», підвищенню його фінансової стійкості, оптимізації витрат і зміцненню конкурентних позицій на ринку.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження при написанні кваліфікаційної роботи можна дійти наступних висновків.

Було розглянуто сутність, значення та особливості формування і використання фінансових ресурсів у малому бізнесі, що дозволило сформулювати теоретико-методологічне підґрунтя для подальшого аналізу. Встановлено, що фінансові ресурси є визначальним чинником ефективної діяльності малого підприємства, оскільки забезпечують можливість реалізації його стратегічних та операційних цілей. Показано, що фінансові ресурси малого бізнесу мають свою специфіку, зумовлену обмеженим доступом до зовнішнього фінансування, високими ризиками підприємницької діяльності та нестабільністю економічного середовища. Основними джерелами формування фінансових ресурсів є власний капітал, прибуток, кредити, інвестиції та державна підтримка, проте малим підприємствам часто складно залучити зовнішнє фінансування через недостатню фінансову стійкість і недосконалість інституційного середовища. Також з'ясовано, що ефективне управління фінансовими ресурсами передбачає не лише їх раціональне формування, але й оптимальне використання, що досягається шляхом планування, контролю, оцінки ефективності фінансових рішень та адаптації до змін ринкової кон'юнктури. Теоретичні підходи до управління фінансами малого бізнесу мають враховувати гнучкість, адаптивність та інноваційність як ключові характеристики цього сектору.

Отже, узагальнення теоретичних засад формування і використання фінансових ресурсів дозволяє краще зрозуміти механізми їх залучення, розподілу та використання у малому бізнесі, що створює основу для розробки практичних рекомендацій з удосконалення фінансової стратегії підприємств у наступних розділах дослідження.

Було здійснено аналіз формування та використання фінансових ресурсів малого підприємства на прикладі ТОВ «БУД-ОБНОВА». Встановлено, що підприємство характеризується невеликими масштабами діяльності, має

обмежений штат працівників та орієнтується на реалізацію будівельних послуг, зокрема будівництво доріг і автострад. Фінансові показники за 2024 р. свідчать про наявність стабільного чистого прибутку, який становив 71,5 тис. грн, що свідчить про ефективне управління витратами та здатність підприємства до самофінансування. Структура активів підприємства вказує на переважання оборотних активів, при повній відсутності необоротних, що може свідчити або про початковий етап діяльності, або про орієнтацію на орендовані ресурси. Аналіз джерел фінансування засвідчив високу залежність підприємства від позикового капіталу: коефіцієнт автономії становить лише 9,47%, а заборгованість – понад 90%, що свідчить про підвищені фінансові ризики. Водночас показники ліквідності (коефіцієнт поточної ліквідності – 110,46%) свідчать про здатність підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання. Показник рентабельності власного капіталу (200%) є надзвичайно високим, але обумовлений низьким рівнем власного капіталу, що створює потенційні загрози при зростанні боргового навантаження. У процесі аналізу також було виявлено, що стратегія фінансування підприємства передбачає поєднання власних коштів засновників і прибутку з активним використанням короткострокових зобов'язань. Дозволяє забезпечити гнучкість у фінансових потоках, але водночас потребує посиленого контролю за грошовими потоками і ретельного планування залучення ресурсів.

Загалом, фінансовий стан ТОВ «БУД-ОБНОВА» можна охарактеризувати як стабільний, з помірною прибутковістю, достатньою ліквідністю, але високим рівнем фінансової залежності від зовнішніх ресурсів. Така ситуація вимагає розробки заходів для підвищення частки власного капіталу, оптимізації структури фінансових ресурсів та зменшення боргового навантаження, що буде предметом подальших досліджень у наступному розділі роботи.

Було запропоновано конкретні напрями вдосконалення процесу формування та ефективного використання фінансових ресурсів ТОВ «БУД-ОБНОВА», що ґрунтуються на всебічному аналізі фінансового стану підприємства. Основна увага приділена необхідності оптимізації структури

капіталу, зокрема досягненню більш збалансованого співвідношення між власними та позиковими ресурсами з урахуванням вартості фінансування та рівня ризику. Запропоновано активніше впроваджувати систему бюджетування, що дозволить підвищити точність планування, посилити контроль за витратами та забезпечити своєчасне реагування на відхилення від фінансових планів. Окремий акцент зроблено на необхідності раціоналізації витрат через запровадження системного аналізу їх структури, виявлення неефективних або надлишкових статей та зниження операційних витрат. Значний потенціал вбачено у впровадженні енергозберігаючих технологій та модернізації виробництва, що дозволить підвищити продуктивність та зменшити навантаження на фінанси підприємства. Також підкреслено важливість удосконалення фінансової стратегії підприємства, яка має базуватися на стратегічному і оперативному плануванні з урахуванням динамічних умов ринку, змін у законодавстві та потреб у довгостроковій конкурентоспроможності. Запропоновані заходи – управління ризиками, контроль за ліквідністю, ефективне використання інструментів фінансування – створюють передумови для зміцнення фінансової стійкості підприємства.

Загалом реалізація запропонованих підходів дозволить ТОВ «БУД-ОБНОВА» раціонально використовувати наявні ресурси, мінімізувати ризики, підвищити ефективність фінансового менеджменту і забезпечити сталий розвиток в умовах конкурентного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамів М.Є., Ганас В.С. Управління фінансовими ресурсами підприємства: процесно-структурований підхід. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: економіка та управління, 2024. № 16. Електронне видання. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-16-04-14/2024-16-04-14>. (Дата звернення: 08.05.2025).
2. Атамас О.П., Майстер Т.М. Удосконалення системи управління інформаційною складовою фінансово-економічної безпеки підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій*, 2023. № 8. Електронне видання. URL: https://www.researchgate.net/publication/371002398_Udoskonalenna_sistemi_upravlinna_informacijnou_skladovou_finansovo-ekonomichnoi_bezpeki_pidpriemstva. (Дата звернення: 08.05.2025).
3. Блащак Б.Я. Фінансовий потенціал у структурі потенціалу підприємства. *Економіка та управління підприємствами*, 2019. №3. Том 30 (69). С. 74-78.
4. Варахсіна О.В., Перебийніс А.В. Управління фінансовими ресурсами як ключовий чинник формування конкурентоспроможності підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2020. № 30. С. 28-31
5. Варналій З. С. Мале підприємництво: основи теорії і практики: підручник / З. С. Варналій. 4-те вид., стер. Київ: Т-во "Знання", КОО, 2008. 302 с.
6. Василик О.Д. Теорія фінансів. Київ : НІУС, 2000. 416 с.
7. Велика О. Ю. Управління формуванням фінансових ресурсів підприємства. *Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики*: присвячена видатному вченому економісту О. Г. Ліберману: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 19 лист. 2021 р.: тези допов. Харків: ФОП Лібуркіна Л.М., 2021. С. 135-138
8. Волкова Н.А., Подвальна Н.Е., Семенова К.Д. Економічний

аналіз: Навчальний посібник. Одеса: ППЦ «Белка», 2020. 240 с.

9. Гончаренко М.В. Сутність фінансового механізму реалізації стратегії сталого розвитку території. *Актуальні проблеми державного управління*, 2017. № 1. С. 59-66.

10. Гончарук І. В. Роль фінансового планування у розвитку малого і середнього бізнесу. *Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки* (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975, 2017. № 9. Електронне видання. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5770>. (Дата звернення: 08.05.2025).

11. Гребенікова О. В. Аналіз методів оцінювання фінансового потенціалу підприємства. *Часопис економічних реформ*, 2021. №4 (44). С. 62-69

12. Григораш О.В., Таран Н.О., Жданова О.М. Формування фінансових ресурсів підприємств України. *Економіка і суспільство*, 2017. № 13. С. 1072-1077

13. Громова А.Є. Фінансовий потенціал, як основа формування прибутку підприємства. *Інфраструктура ринку*, 2017. Випуск 5. С. 75-78.

14. Кавтиш О.П., Чепурний Д.О. Аналіз підходів до управління фінансовим потенціалом підприємств в умовах зростання невизначеності. *Науковий журнал «ECONOMIC SYNERGY»*, 2023. Випуск 2 (8). С. 159-176

15. Кліманський А. Теоретична сутність управління фінансовими ресурсами підприємств. *Економіка та суспільство*, 2023. № 57. Електронне видання. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3153/3075>. (Дата звернення: 08.05.2025).

16. Коваленко Д.І., Гриненко Т.О. Особливості формування фінансових ресурсів малих підприємств. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*, 2017. № 15(37). С. 24-29

17. Ковтун О. А. Напрями оптимізації фінансових ресурсів підприємств в умовах нестабільного середовища. *Інвестиції: практика та досвід*, 2011. № 7. С. 47-50

18. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. Київ : Знання, 2000. 378 с.
19. Коробов М.Я., Орлов П.І., Петрова К.Я. Фінансова діяльність підприємства: навчальний підручник. 2-ге вид. перероб. Київ : Либідь, 2002. 384 с.
20. Красноносова О. М., Пономаренко Є. В., Харченко Р. В. Теорія та практика вибору перспективних напрямів розвитку малого бізнесу в Україні та світі. *Бізнес інформ*, 2021. № 11. С. 281–286
21. Леонова Б., Островська О., Круш В. Підвищення стійкості фінансового стану суб'єктів малого бізнесу. *Економіка та суспільство*, 2023. № 56. Електронне видання. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3013/2935>. (Дата звернення: 08.05.2025).
22. Ляхович Л.А. Фінансовий потенціал підприємства: сутність та управління. *Інфраструктура ринку*, 2018. Випуск 22. С. 92-98
23. Мавлєва Д., Лиса О. Удосконалення управління фінансовими ресурсами з метою підвищення результативності діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*, 2023. №56. Електронне видання. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2997/2917>. (Дата звернення: 08.05.2025).
24. Малій О.Г. Фінансові ресурси підприємств та джерела їх формування: теоретичні аспекти. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*, 2016. № 2. С. 71–74
25. Марусяк Н.Л. Фінанси підприємств: навчальний посібник: 2-ге вид., перероб. і доп. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 176 с.
26. Мірошник Р. О., Прокоп'єва У.О. Розвиток малого і середнього бізнесу в Україні: проблеми та перспективи. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми економіки та управління», 2020. Т. 4. № 1. С. 63–71
27. Морозенко І.В. Сутність фінансових ресурсів малих підприємств.

Інноваційна економіка. Електронне видання. URL:
<http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/eko/11may2015/44.pdf>. (Дата звернення:
 08.05.2025).

28. Онищак А. Д. Особливості фінансової діяльності малих ті фінансової діяльності малих підприємств. *Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу України* : матеріали студентської науково-теоретичної конференції, 24-26 березня 2021 р., Миколаїв / Обліково-фінансовий факультет. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 81-83.

29. Орлова В.О. Переваги малого бізнесу як основа його розвитку: орієнтири державної політики. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*, 2018. №4(55). С.10-16.

30. Партин Г., Загородній А. Фінанси підприємств. Львів : ЛБІ НБУ, 2008. 265 с.

31. Підкуйко О.О. Сучасні інструменти підтримки малого підприємництва в Україні. *Держава та регіони*, 2018. С. 138-144.

32. Поддєрьогін А., Білик М., Буряк Л. Фінанси підприємств : підручник / за ред. А. Поддєрьогіна. 4-те вид. Київ : КНЕУ, 2002. 571 с.

33. Прушківська Е. В., Санакоєва М. А. Напрями вдосконалення, формування та використання фінансових ресурсів на підприємстві. *Економічні науки*, 2010. № 3(7). С. 256-262

34. Реверчук С., Творидло О. Роль та функції малого і середнього кредитування у формуванні соціально-цифрової економіки. *Вісник Львівського університету*. Серія економічна, 2022. № 62. С. 111–123.

35. Рибалко Н.О. Фінансові ресурси – основа діяльності підприємств. *Формування ринкових відносин в Україні*, 2009. № 3(94). С. 27–29

36. Рогач С.М. Економічна ефективність використання фінансових ресурсів підприємства. *Економіка та суспільство*, 2023. Вип. № 55. Електронне видання. URL:
<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2819/2739>. (Дата звернення: 08.05.2025).

37. Саух І. Фінансовий потенціал підприємства як об'єкт стратегічного аналізу. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*, 2017. С.132-141
38. Сидорук І. С. Аналіз стану та проблеми розвитку малого підприємництва в Україні. *Підприємництво та інновації*, 2021. № 18. С. 67–72.
39. Соляник Л.Г., Цуркан І.М., Сорокіна І. Р. Науково-методичні підходи до формування політики управління фінансовими ресурсами підприємства. *Ефективна економіка*, 2021. № 10. Електронне видання. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9406>. (Дата звернення: 08.05.2025).
40. ТОВ "БУД-ОБНОВА". Вебсайт *youcontrol*, 2025. Електронне видання. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/45572561/. (Дата звернення: 08.05.2025).
41. Товариство з обмеженою відповідальністю "БУД-ОБНОВА". Фінансова аналітика. Вебсайт *clarity-project*, 2025. Електронне видання. URL: https://clarity-project.info/edr/45572561/finances#google_vignette. (Дата звернення: 08.05.2025).
42. Товариство з обмеженою відповідальністю "БУД-ОБНОВА". Фінансова звітність за 2024 рік. Вебсайт *clarity-project*, 2025. Електронне видання. URL: <https://clarity-project.info/edr/45572561/yearly-finances>. (Дата звернення: 08.05.2025).
43. Третякова О.В. Фінансове забезпечення розвитку малого підприємництва в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук: спеціальність 08.04.01 – Фінанси, грошовий обіг і кредит. Київ, 2004. 20 с.
44. Шатликов, М. Формування та використання фінансових ресурсів підприємства : бакалаврська робота ; спец. 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" / М. Шатликов ; наук. кер. А. І. Зінченко. Миколаїв : НУК, 2021. 86 с.
45. Щербина В. О. Управління формуванням фінансових ресурсів як важлива складова фінансового менеджменту підприємства. *Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики*:

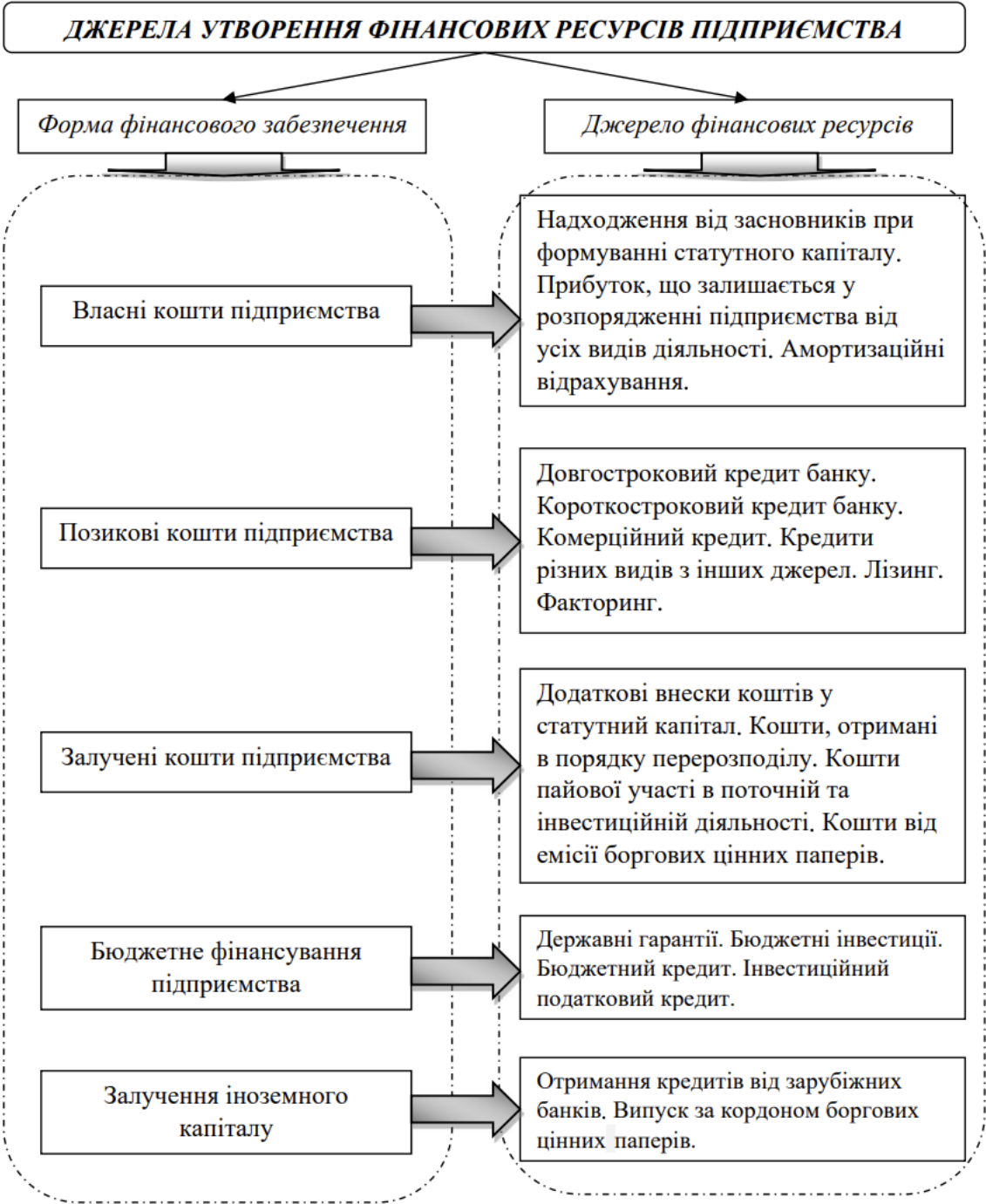
матеріали VIII Міжнародної науково-практичної інтернетконференції, 24 листопада 2023 р.: тези допов. Харків: ФОП Лібуркіна Л. М., 2023. С. 885-887

46. Яременко В. Г., Салманов Н. М. огли. Сутність поняття та особливості класифікації фінансових ресурсів підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство, 2018. № 19. С. 158-162

ДОДАТКИ

Додаток А

Джерела утворення фінансових ресурсів підприємства

Додаток Б

Пропозиції щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів

Напрямок	Конкретна пропозиція
Залучення фінансування	Розробити внутрішню політику залучення капіталу з чіткими критеріями вибору кредиторів, межами запозичень та умовами обслуговування боргу.
Фінансове планування	Запровадити адаптивну модель фінансового планування з можливістю оперативного оновлення прогнозів залежно від зовнішніх змін.
Модернізація основних засобів	Провести технічний аудит і розробити інвестиційну програму модернізації основних засобів з акцентом на енергоефективність та зниження витрат.
Фінансовий контроль	Створити структурний підрозділ або запровадити посаду фінансового контролера для посилення контролю за фінансовими потоками.
Бюджетування	Вдосконалити систему бюджетування для точного прогнозування доходів/витрат та забезпечення фінансової дисципліни.
Управління дебіторською заборгованістю	Запровадити систему моніторингу розрахунків і стимулювання клієнтів до своєчасної оплати (знижки, бонуси).
Оптимізація структури капіталу	Аналізувати співвідношення власних і позикових коштів, залучати альтернативні джерела фінансування (інвестиції, лізинг).
Управління витратами	Впровадити систему контролю витрат, переглянути умови з постачальниками, застосувати енергозберігаючі технології.
Ризик-менеджмент	Розробити та впровадити систему ідентифікації, оцінки та управління фінансовими ризиками.
Кваліфікація персоналу	Забезпечити системне навчання фінансового персоналу для підвищення ефективності управління ресурсами.
Інформаційні технології	Вдосконалити ІТ-системи управління фінансами, автоматизувати облік та аналітику.
Стратегічне управління	Розробити стратегічний фінансовий план з урахуванням змін зовнішнього середовища та адаптацією до ринкових умов.